

Radomir Ličina

A SZABADSÁG ÚTTÖRŐI – ELSŐK AZ ÜLDÖZÖTTÉK KÖZÖTT

Press media Pioneer nemzetközi díjjal tüntették ki a belgrádi Danas napilapot

„Senki sem szereti azokat, akik a rossz hírt hozzák” – írta le Szophoklész vagy két és fél ezer évvel ezelőtt. Érthető hát, hogy tizenöt évvel ezelőtt a volt Jugoszláviában nem sokan voltak azok, akiknek tetszett az akkori belgrádi Borba köré tömörülő újságírók csoportja. Ezek az újságírók emelték fel először a szavukat Slobodan Milošević politikája ellen, és figyelmeztettek arra, mit hoz majd a nacionalizmus és a gyűlölet áradata, a mások hibáztatása minden akkori bajunkért. Annak ellenére, hogy nem voltak az új politikai „messiások” kedvencei, s a bólogató sajtóban dolgozó számos kolléga, sőt a „széles” olvasótábor sem szerette őket, határozottan kitarítottak azon az úton, amelyen elindultak.

Ezek az újságírók valóban a szabad sajtó első úttörői voltak, nem csupán Jugoszláviában, hanem Közép- és Kelet-Európában is. Szó szerint új utat törtek az addig még ismeretlen területeken. Az egykori kommunista sajtószervet az első politikailag független lappá alakították át. Megteremtették a Naša Borbát, amikor a rezsím 1994 végén elorozta az addigi újságjukat, majd miután kiderült, hogy ez az újabb lapjuk önző magánérdekek és tervek áldozatává lett, megalapították és 1997. június 9-én megindították a Danast.**

Ezek az újságírók és az általuk időközben elindított médiumok állandó üldöztetésnek, támadásnak és fenyegetésnek voltak kitéve. Megvádolták őket, hogy nemzetárulók és a külföld bérencei, betiltották, kilakoltatták, megbüntették, bezárták, elítélték, sőt, még meg is ölték őket. Megállítani azonban mégsem tudták őket.

Vajon véletlen-e, hogy a miloševići korszakban a Danas volt a legtöbbször megbüntetett újság? Vajon Koštunica jelenlegi elnök csupán apró politikai baklövést követett-e el, amikor nyilvánosan azt állította, hogy őt a Danas „összehasonlíthatatlanul rosszabbul mutatja be, mint Miloševićet bármikor”? Vajon véletlen-e, hogy a JSZK egy másik elnöke, Dobrica Ćosić beperelte a

* Radomir Ličina, a Danas igazgatóbizottsága elnökének beszéde a Press media Pioneer-díj átvételkor ez év májusában Ljubljánban.

** Mindkét újságot az első számtól az újvidéki Forum nyomda nyomtatta, amiért a régi hatalom mindvégig neheztelt az egész házra (a szerk.).

Danast és 100 000 eurót követelt „lelki szenvedés” címén, majdnem annyit, amennyit lapunknak a szerbiai hírhedt tájékoztatási törvény alapján kimondott összes többi büntetésért kellett fizetnie? És vajon a sors játéka-e, hogy azok közül a hírközlő szervek közül, amelyek a szabadabb és függetlenebb sajtóért küzdöttek és ma is küzdenek, kettő is Szerbiából való?

A Danas újságíróit azonban ez sem akadályozza meg hivatásuk teljesítésében, amelyet ugyanolyan mértékben tartanak küldetésnek, mint amennyire újságírói munkának. Többéves tapasztalatunk azt mutatja, naiv dolog lenne az elvárás, hogy az SZDE mai vezetői nemesebbek legyenek Thomas Jeffersonnál, vagy hogy egyetértenek az ő állításával, miszerint „kormány nélküli újságot, ha ennek alternatívája az újság nélküli kormány lenne”. Viszont ha Szerbia új hatalomtartói valóban nem akarják a „demokratikusan” megválasztott hatalom demokrácia nélküli egykori fajtáját, ha igazán meg akarják mutatni, hogy valóban mások, mint amilyenek az elődeik voltak, akkor alkalmazniuk kell a hivatalosan elfogadott európai és nyugati értékeket meg szabályokat, valamint fel kell hagyniuk azzal, hogy a médiumokat engedelmes híveiknek és politikai szószólóiknak tekintsék.

Most is érthető, hogy a meglevő politikai és szociális körülmények között Szerbiában miért nem kedveltek újfent a bíráló hangú és független médiumok. Viszont, mivel eltökéltük, hogy nem békélünk meg azzal, ami a közelmúltban történt, sem az újabb szemétnak a szőnyeg alá söprésével, tudatában vagyunk annak, hogy jelenlegi feladatunk ugyanolyan nehéz és ugyanakkora kihívást jelent, mint az október előtti napokban.

Ezt a díjat megtiszteltetésként és mindannak az elismeréseként fogadjuk, amit az újságírók említett csoportja az elmúlt 15 év alatt végzett. Ám ugyanakkor, amikor köszönetet mondunk érte, egy újabb figyelmeztetést is hangoztatunk: a nemzetközi intézményeknek tudatában kell lenniük ezekkel a szerbiai realitásokkal és a független médiumok esetleges megszüntetésének a gyászos következményeivel. Abban az esetben a nemzetközi közösség akarva-akaratlan részesevé válik azoknak az újabb drámáknak, amelyek újabb rossz híreket eredményeznek a Balkánról.

KARTAG Nándor fordítása